

TE2025-uudistus / Savonlinnan seudun kuntien poikkeuslupahakemus työllisyysalueesta sekä järjestämissuunnitelma työvoimapalveluiden järjestämiseksi

KHALL 18.09.2023 § 231
102/00.04.01/2023

Valmistelija

Vt. hallintopäällikkö Jarkko Sanisalo p. 040 6743467

Eduskunta hyväksyi 1.3.2023 lain työvoimapalveluiden järjestämisestä (383/2023) 1.1.2025 alkaen. Uudistuksella tavoitellaan työllisyyden lisäämistä tuomalla palvelut osaksi kunnan elinvoimatehtävää. Tehtävien järjestymiseksi kunnille siirtyy yleiskatteellista valtionosuutta sekä henkilöstöä TE-toimistoista sekä KEHA- ja ELY-keskuksista. Lakiin sisältyy kuntien omarahoittaman työttömyysturvan muuttaminen nykyistä kannustavammaksi.

Lain mukaisesti kunnat voivat järjestää palvelut itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle kunnalle vastuukuntamallilla tai kuntayhtymälle (Kuntalaki 8 §). Kunnat, joissa työvoima ylittää 20 000 henkilöä, voivat järjestää palvelu itse. Mikäli kunnan työvoima alittaa 20 000 henkilöä, kunnan tulee perustaa yhden tai useamman kunnan sisältävä työllisyysalue. Lain mukaan työllisyysalueen tulee olla maantieteellisesti yhtenäinen, työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimiva alue sekä siihen tulee lähtökohtaisesti sisällyttää alueen keskuskaupunki. Työvoimapalvelualueen järjestämisvastuu voidaan myöntää poikkeusluvalla alle 20 000 työvoimapohjan omaavalle alueelle.

Savonlinnan seudun työssäkäyntialueen kunnista, Savonlinnan, Enonkosken, Sulkavan ja Rantasalmen työvoiman määrä oli 16 637 henkilöä. Työvoimapohja ei siis kata lain määrittämää kriteeriä, mutta poikkeusluvan hakeminen on mahdollista. Lainsäädännön mukaan poikkeusluvan perusteena voi olla se, että kaksi työssäkäyntialuetta jouduttaisiin yhdistämään yhteen työllisyysalueeseen. Lisäksi poikkeuslupaa perustellaan pitkällä välimatkoilla ja saaristoisuudella. Koska Savonlinnan seutu täyttää poikkeusluvan ehdot selkeästi näiden kahden kriteerin osalta ja työvoiman määrä on suhteellisen lähelle lainsäädännön alarajaa 20 000, on perusteltua hakea poikkeuslupaa alueen omalle työssäkäyntialueelle. Kuntien tulee laatia sopimus vastuukuntamallista. Sopimusta on valmisteltu Savonlinnan seudun kuntien kanssa yhteistyössä.

Savonlinnan seudun oma työllisyysalue täyttää poikkeusluvalla asetetut kriteerit lain työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaantulon mukaan (383/2023). Alue perustuu Tilastokeskuksen mukaiseen Savonlinnan työssäkäyntialueeseen. (§ 4) Savonlinnan työllisyysalueella on pitkät välimatkat. Välimatkat pitenevä entisestään, jos omaa aluetta ei ole.

(§ 4) Savonlinnan seutu on poikkeuksellisen saaristoista ja rikkonaista maantieteellisesti, tämä pidentää välimatkoja. (§ 4) Savonlinnan perustettavalla työllisyysalueella on tarvittavat kokonaisresurssit.

Tämän lisäksi Savonlinnan työllisyysalue tulisi tekemään yhteistyötä lähityöllisyysalueiden kanssa, joita tulevat kuntien esitysten mukaan olemaan Mikkelin, Varkauden, Etelä-Karjalan ja Pohjois-Karjalan työllisyysalueet. Yhteistyötä tehdään niissä palveluissa, joissa oman alueen toiminnot jäävät haavoittuviksi ja joissa tarvitaan yhteistyötä. Palvelutason odotetaan paranevan kokonaisuutena verrattuna valtionhallinnon nykyiseen laskennalliseen palvelutasoon, kun kunnan ja valtion toiminnot yhdistetään ja paikallista verkostoa hyödynnetään entistä paremmin työllisyyden edistämisessä. Savonlinnan seudun työllisyysalue vahvistaisi Savonlinnan seudun elinvoimaisuutta ja siten koko Etelä-Savon maakunnan elinvoimaisuutta.

Savonlinnan seudun työllisyysaluetta yhdistää työssäkäynnin lisäksi koulutuskuntayhtymä Samiedun omistajuus, mikä mahdollistaa toisen asteen koulutuspalvelun tuomisen tiiviiksi osaksi lakisääteistä työllisyys- ja yrityspalvelua sekä koulutuskuntayhtymän hyödyntämisen kuntien sidosyksikkönä palvelutuotannossa.

Tulevien työllisyysalueiden rahoitus tulee valtionosuutena jokaiseen yksittäiseen kuntaan. Valtionosuus on yleiskatteellinen ja palveluiden järjestämisestä syntyvät kustannukset määräytyvät vuosittain talousarvion ja toimintasuunnitelman tekemisen yhteydessä. Valtio on nykytilassa vuonna 2019 käyttänyt kunnittain kunnille siirtyviin palveluihin Savonlinnassa 4 522 718 €, Enonkoskella 128 107 €, Rantasalmella 342 828 € ja Sulkavalla 268 507 €. Tulevaa tehtäviin tarkoitettua yleiskatteellista valtionosuutta kunnat tulevat saamaan kahden vuoden siirtymäajan jälkeen ennakkotietojen mukaan Savonlinna 3 251 317 €, Enonkoski 106 118 €, Rantasalmi 287 104 € ja Sulkava 197 190 €. Kokonaisuutena alue tulisi saamaan ennakkotietojen mukaan valtionosuutta 3 840 000 €, mikä on valtion nykytilaa 1 415 000 € vähemmän.

Tuleva valtionosuus on siis ennakkotietojen mukaan pienempi kuin valtion tähän mennessä alueella käyttämä euromäärä, mutta yhdistämällä kuntien nykyiset vastaavien tehtävien panokset siirtyvään tehtävään nykyistä palvelutasoa pystytään parantamaan. Rahoituksen laskennallinen pieneneminen johtuu pääosin siitä, että alueen kunnat ovat käyttäneet palkkatukityöllistämistä valtakunnallista keskiarvoa enemmän. Nykymuotoiset TE-toimistot lakkautetaan ja toimistojen henkilöstö siirtyy kuntien palvelukseen liikkeenluovutuksella ns. vanhoina työntekijöinä. Tämän hetken arvion mukaisesti Savonlinnan seudun työllisyysalueelle siirtyisi henkilöstöä (Savonlinnan kaupungilta ja TE-palveluilta) 32 htv.

Rahoitukseen liittyy kahden vuoden siirtymäaika, jonka ensimmäisestä vuodesta eli vuoden 2025 rahoitus tulee määrittymään puoliksi nykytilan ja puoliksi tulevan valtionosuuden kriteerein. Toisena toimintavuonna eli vuonna 2026 rahoituksesta 25 % tulee nykytilan perusteella ja 75 % valtionosuuden perusteella. Nykytilan taso tulee määrittymään valtion vuoden 2023 tilinpäätöstietojen perusteella. Valtion nykyinen määrärahojen kohdentuminen ei sido kuntia tulevaisuudessa.

Työllisyysalueen toimintaa ohjaa ja valvoo perustettava työllisyysjaosto. Vastuukunnan valtuusto asettaa jaoston toimikaudekseen sopijakuntien valtuustojen nimeämistä jäsenistä ja varajäsenistä. Kunnat nimeävät yhteiseen jaostoon jäseniä, sekä heille varajäsenet seuraavasti: Savonlinna 3 jäsentä, Enonkoski 1 jäsen, Rantasalmi 1 jäsen ja Sulkava 1 jäsen. Yhteisessä toimielimessä on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja neljä (4) jäsentä ja jokaisella heistä henkilökohtainen varajäsen. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja valitaan jaoston jäsenistä. Puheenjohtaja valitaan vastuukunnasta.

Nyt päätettävänä olevan suunnitelman mukaan Rantasalmen kunnan työllisyydenhoidon lakisääteiset tehtävät siirtyisivät Rantasalmen kunnan hallinnon toimialalta vastuukunnalle.

Muiden kuin Savonlinnan työllisyys- ja elinkeinopalveluihin liittyvät työntekijät tulisivat säilymään edelleen näiden kuntien työntekijöinä.

Nykyiset Rantasalmen kunnan työllisyyspalvelujen vastuulla olevat tehtävät ja niiden painotukset tulevat muuttumaan vain vähäisissä määrin TE2025-uudistuksen myötä. Rantasalmen kunnan omana toimintana järjestettävään nuorten työpajatoimintaan TE-palvelun tehtävien siirtymisellä ei ole merkittäviä vaikutuksia.

Uusi työvoimapalveluiden lainsäädäntö mahdollistaa, että muiden kuntien kuin Savonlinnan työntekijät pystytään liittämään alueelliseen työllisyys- ja yrityspalveluiden kokonaisuuteen joko viranomaisroolissa tai palveluntuottajana. Molemmissa vaihtoehtoissa kuntien omat työntekijät saisivat asiakastiedot käyttöönsä nykyistä paremmin.

Työ- ja elinkeinoministeriön esittämän aikataulun mukaisesti kuntien tulee hakea poikkeuslupaa 31.10.2023 mennessä.

Poikkeuslupahakemukseen tulee liittää suunnitelma työvoimapalvelualueen palveluiden järjestämisestä sekä resursseista. Savonlinnan seudun kunnat ovat valmistelleet keskinäisen sopimuksen työllisyysalueesta sekä poikkeuslupahakemuksen ja -suunnitelman.

Työvoimapalveluiden järjestämissuunnitelma sisältää seuraavat asiat:

- a) laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen varattavat taloudelliset ja henkilöstövoimavarat sekä niiden kohdentuminen,
- b) laissa tarkoitettujen palvelujen tuottamista ja kohdentamista koskevat ratkaisut,
- c) toimipisteiden määrä ja sijoittuminen,
- d) yhteistyötahot ja -muodot,
- e) työperäisen maahanmuuton, työvoiman ja työpaikkojen kohtaannon sekä työvoiman liikkuvuuden edistäminen sekä
- f) varautuminen rakennemuutostilanteisiin.

Päätettävä suunnitelma on samalla poikkeuslupahakemus valtioneuvostolle. Suunnitelma on luonteeltaan alueen voimavarat, toiminnan periaatteet ja tavoitteet kuvaava. Varsinainen tarkempi toiminnan ja talouden suunnittelu tullaan tekemään vuoden 2025 talousarvion ja toiminnansuunnittelun yhteydessä. Mahdollisesti tullaan tekemään myös muita toimintaa ohjaavia asiakirjoja, kuten palvelusuunnitelmia tai -strategioita, joista päättää nyt perustettava työllisyysjaosto. Asiakirjat valmistellaan yhdessä alueen kuntien kesken.

TE2024-uudistukseen liittyy myös työttömyysturvan maksuosuuden uudistus, jossa kunnan vastuu työttömyysturvasta aikaistuu nykyisestä. Yksittäisen kunnan rahoitusosuus muuttuu sekä työttömyyden määrän että työttömyyden pituuden mukaan. Mitä pidempään yksittäisen henkilön työttömyys kestää, sitä isomman osan kunta joutuu etuuskuluista maksamaan. Työttömyysturvan maksuosuuden kasvu kompensoidaan täysimääräisesti kunnille vuoden 2023 tietojen perusteella. Tämän jälkeen malli kannustaa kuntia hoitamaan työllisyyttä entistä paremmin siirtyvien palveluiden avulla. Kuntien työttömyysturvan maksuosuudet kohdistuvat yksittäisiin kuntiin ja kunnat olisivat niistä edelleen vastuussa. Niistä ei siis päätettäisi nyt päätettävissä suunnitelmissa ja sopimuksessa.

TE-palveluiden siirron kunnille tavoitteena on tuoda palvelut lähemmäksi asiakkaita. Optimitalanteessa, kun työllisyyspalvelut, kunnan koulutuspalvelut sekä elinvoimapalvelut ovat yhteentoimiva kokonaisuus, tukevat palvelut nopeammin työllistymisen ja työllisyyden hoidon tavoitteita. Nämä palvelut muodostavat palveluekosysteemin, jota hyödyntäen asiakkaat työllistyvät nopeammin. Työllisyysalueen suunnitelman tavoitteena on vahvistaa seutukunnan elinvoimaisuutta ja turvata alueen yritysten työvoiman saatavuus. Tavoitteen toteutumiseen tarvitaan laajaa yhteistyötä, etenkin työllisyys- ja elinkeinopalveluiden välillä, työnantajien, hyvinvointialueen sekä koulutusten järjestäjien kesken.

Uudistuksen vaikutuksista Rantasalmella on käyty keskustelutilaisuus 24.8.2023 työntekijäjärjestöjen (JUKO, JHL, Jyty) edustajien ja työllisyyspalvelujen henkilöstön kanssa.

Yhteistyösopimusluonnos Savonlinnan seudun työllisyysalueesta, Savonlinna seudun työllisyysalueen järjestämissuunnitelmaluonnos ovat liitteinä.

Oheismateriaalina kuntapäättäjien tiedotustilaisuuden materiaalit.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Leskinen Rainer

Päätösehdotus:

Kunnanhallitus ehdottaa kunnanvaltuustolle, että kunnanvaltuusto
1) hyväksyy Savonlinnan seudun kuntien yhteistyösopimuksen työllisyysalueesta siten, että Savonlinnan kaupunki toimii vastuukuntana.
2) hyväksyy järjestämissuunnitelman työvoimapalveluiden järjestämisestä Savonlinnan seudun työllisyysalueella.

Päätös:

Kunnanhallitus hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.

Pöytäkirjaan merkittiin, että yhteistyötoimikunta on käsitellyt asian 18.9.2023 kokouksessaan ja todennut, ettei sillä ole erityistä lausuttavaa asiasta.
